

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248644

การเมืองจำลัทธิเป็นได้มุ่ง: ความหมายใช้ให้สังคม และผลกระทบของผลกระทบ

ดร.วิมล อุตสาหการ

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
กรุงเทพฯ 2555

600255017

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248644

การเมืองว่าด้วยเปิดไต่หุง: วาทกรรมใช้หวัดนก และการต่อรองของเกษตรกร

กรรณิกา อุตสาสาร

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

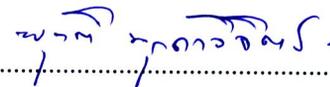
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มกราคม 2555

การเมืองว่าด้วยเปิดโล่ง: วาทกรรมใช้ตัวตน และการต่อรองของเกษตรกร

กรณีศึกษา อุตสาหกรรม

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

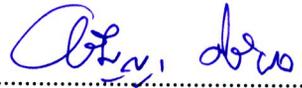
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุกติ มุกดาวิจิตร

.....กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี

.....กรรมการ

อาจารย์ ดร. อรัญญา ศิริผล

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี

13 มกราคม 2555

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาทุกท่าน ที่ให้ความรู้ที่มิใช่เพียงในตำราเท่านั้น หากแต่รวมถึงการใช้ชีวิตอยู่ในแวดวงวิชาการที่เคี้ยวกรำให้คนคิดเป็นและคิดเพื่อจะทำสิ่งที่ดีตอบแทนคืนให้สังคม

ขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ช่วยทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอาจารย์ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี ที่ช่วยให้การศึกษาค้นคว้านี้มีแนวทางที่ชัดเจนมาโดยเสมอ และยังให้ความกรุณาและความเข้าใจถึงสภาวะความเป็นนักศึกษาและความ เป็นชวานาของผู้ศึกษาเป็นอย่างดี

ขอบคุณคุณแม่ คุณแม่ และน้องสาวที่แสนดี พวกเขาเหล่านี้ทำให้รู้ว่าความรัก ความปรารถนาดี และกำลังใจไม่เคยหมดไป เพราะเมื่อใดที่ต้องการมันจะถูกเติมเต็มอยู่เสมอ

ขอบคุณเพื่อนๆ soc-anp'42 และเพื่อนร่วมชั้นเรียนพัฒนาสังคมปี 2551 ทุกคน ทั้งซิสเตอร์เต็ง พี่ตี พี่ตุ๊ก น้องหวาน น้องเปี้ยว และน้องกระแต ที่ช่วยอยู่เคียงข้างและสร้างเสียงหัวเราะให้อยู่เสมอตลอด 4 ปีที่ผ่านมา ขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ พัฒนาสังคมทุกคน ที่คอยถามไถ่และเป็นคอยแรงผลักดันสำคัญในการเขียนวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณเพื่อนัญญา ทาจันทร์ เจ้าหน้าที่ธุรการที่ช่วยทำให้ขั้นตอนและระเบียบการต่างๆ ที่ยุ่งยาก ง่ายขึ้น เมื่ออยู่ในความดูแลของเธอผู้นี้

ขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งและชาวบ้านในหมู่บ้านนางนาทุกคน ที่ให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ยิ่ง ขอขอบคุณพ่อค้าคนกลางทุกคนที่เปิดเผยข้อมูลลับเฉพาะ ขอขอบคุณปศุสัตว์จังหวัดพิษณุโลก หัวหน้ากลุ่มสุขภาพสัตว์และเจ้าหน้าที่ในสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพิษณุโลกทุกท่าน และขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับปศุสัตว์อำเภอบางกระทุ่ม และพนักงานสัตวบาลทุกคนที่กรุณาให้ข้อมูลต่างๆ รวมทั้งช่วยในการติดต่อประสานงานด้วยความยินดี

กรรณิกา อุตสาสาร

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์   การเมืองว่าด้วยเปิดไถ่ทุ่ง: วาทกรรมใช้หัวคั่นและการต่อรองของ
 เกษตรกร
 ผู้เขียน   นางสาวกรรณิกา อุตสาสาร
 ปริญญา   ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)
 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี

บทคัดย่อ

248644

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวมานุษยวิทยาเศรษฐกิจที่มุ่งวิเคราะห์และเผยให้เห็นถึงอำนาจการครอบงำของวาทกรรมใช้หัวคั่นที่เกิดขึ้นและพัฒนาโดยกลไกและกระบวนการการทำงานสนับสนุนกันของสถาบันสุขภาพทั้งในระดับนานาชาติและระดับชาติ และการต่อรองทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไถ่ทุ่งที่มีต่อวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้น ในพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

ข้อค้นพบจากการศึกษาชี้ว่า การแพร่ระบาดของเชื้อโรคใช้หัวคั่นในประเทศไทย ทำให้พฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์ปีกที่เป็นการดำรงชีพของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไถ่ทุ่งได้กลายมาเป็นประเด็นที่รัฐให้ความสนใจในฐานะที่เป็นพฤติกรรมที่ต้องถูกควบคุม/ดูแล/ตรวจสอบ โดยสถาบันสุขภาพทั้งในระดับนานาชาติและระดับชาติได้สร้างวาทกรรมใช้หัวคั่นขึ้นผ่านเทคนิควิธีการจัดจำแนกแยกแยะทางวิทยาศาสตร์ ที่อาศัยระบาดวิทยา ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ ที่ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายและใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคใช้หัวคั่น การจัดจำแนกดังกล่าวทำให้เกิดปริวิตกความแตกต่างระหว่างวิธีการเลี้ยงสัตว์ปีกในประเทศไทย ที่มีมาตรฐานความปลอดภัยทางชีวภาพ ในระดับต่างๆ และทำให้วิธีการเลี้ยงเปิดไถ่ทุ่งของเกษตรกรถูกกำหนดให้เป็นวิธีการเลี้ยงสัตว์ปีกที่มีมาตรฐานความปลอดภัยทางชีวภาพในระดับต่ำ – น้อยมาก และเป็น “ภัยคุกคาม” หรือ “ผิดปกติ” ที่มีความจำเป็นต้องได้รับการควบคุมและการแก้ไขพฤติกรรมให้เป็น “ปกติ” ผ่านกระบวนการทำให้การเลี้ยงสัตว์ปีกทุกประเภทเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งระบบ คือ การเลี้ยงสัตว์ปีกทุกประเภทในระบบโรงเรือนปิด ซึ่งในระบบนี้เป็นการเปิดช่องทางให้ทุนเกษตรอุตสาหกรรมสามารถเข้ามาแสวงผลประโยชน์จากการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและผูกขาดความรู้ในการเลี้ยงสัตว์ปีก

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่ชี้ว่า แม้จะถูกรอบงำโดยวาทกรรมไข้หวัดนก แต่เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งก็สามารถสร้างกลยุทธ์ที่หลากหลายและเต็มไปด้วยรายละเอียดขึ้น เพื่อต่อรองกับวาทกรรมดังกล่าวทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่ม

ในระดับปัจเจกบุคคลสะท้อนให้เห็นว่า เกษตรกรมีการต่อรองกับอำนาจรัฐด้วยการประนีประนอมหรือยินยอมทำตามมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบางประการ ทั้งนี้เป็นเพราะการต่อรองไม่จำเป็นต้องเป็นการเผชิญหน้าหรือตอบโต้ทำทายระหว่างเกษตรกรและอำนาจรัฐเสมอไป แต่ในอีกด้านหนึ่ง เกษตรกรเองก็มีการตอบโต้กับอำนาจรัฐด้วยการเมืองพื้นฐาน ซึ่งเกษตรกรใช้วิธีการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่รัฐบังคับใช้ด้วยเช่นกัน

ส่วนการต่อรองในระดับกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันในการสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่เพื่อเปิดพื้นที่ต่อรองให้รัฐปรับเปลี่ยน/ยอมผ่อนปรนมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนก ด้วยการชุมนุมเรียกร้องและสร้างเวทีเจรจาทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มเกษตรกรยังมีการต่อต้านการเข้ามาแสวงผลประโยชน์ของทุนเกษตรอุตสาหกรรมด้วย

นอกจากนี้ เกษตรกรยังได้สร้างวาทกรรมด้านที่คัดง้างกับวาทกรรมไข้หวัดนก ผ่านการแสดงให้เห็นว่า รัฐผูกขาดอำนาจในการแก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนกและเลือกใช้ความรู้ทางระบาดวิทยาเพียงความรู้เดียวเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยไม่ได้พิจารณาถึงความรู้อื่น/แนวทางอื่น แต่ในมุมมองของเกษตรกรที่ตอบโต้ผ่านสื่อสาธารณะสะท้อนให้เห็นว่า การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งเป็นวิธีการเลี้ยงสัตว์ที่มีการวางแผนและไม่ได้เป็น “ภัยคุกคาม” หรือ “สร้างปัญหา” ตามที่รัฐกล่าวอ้าง โดยมีการอ้างอิงผลงานทางวิชาการที่รัฐไม่ได้นำไปใช้ ในขณะที่เดียวกันก็แสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งนั้นเป็นทั้ง “วิถีไทย” และ “ผู้รักษาระบบนิเวศวิทยา” เพราะระบบการผลิตเป็ดไล่ทุ่งในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำนั้น เป็นกิจกรรมเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและหลากหลาย ซึ่งนอกจากจะเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ประกอบการต่างๆ ในทางเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการแลกเปลี่ยนแบบต่างตอบแทน ซึ่งเป็นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งและชาวนา ที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์จากกัน โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งสามารถลดต้นทุนการผลิตด้านอาหารสัตว์ที่ได้จากพื้นที่นา ในขณะที่ชาวนาก็ได้รับผลตอบแทนจากค่าเช่าที่นาและการช่วยกำจัดศัตรูพืชต่างๆ ในนาที่ทำให้ระบบนิเวศวิทยามีความสมดุล

Thesis Title	Politics of Free Grazing Duck: Discourse of Avian Influenza and Farmer's Negotiation
Author	Miss Kanika Ussasarn
Degree	Master of Arts (Social Development)
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Pinkeaw Luangaramsri

ABSTRACT

248644

This study follows the economic anthropological approach that aims to analyze and expose the monopolization of the discourse about the Avian Influenza epidemic occurred. It explains the powerful mechanism and means created by collective collaborations of international and national health institutes, and negotiation by individuals and farmer groups in Bang Krathum district, Pitsanulok province whose livelihoods depend on free grazing duck farming.

The research finding demonstrates that an epidemic of Avian Influenza in Thailand has turned the free grazing duck farming, the local subsistence system, into target of government control and inspection. The collaboration between modern medical knowledge on scientific classification and epidemiology, and international and national health institutes have crucially made a strong discourse on Avian Influenza epidemic. The discourse is significantly used for explanation to society and lay problem solutions to stop an epidemic of Avian Influenza. The scientific classification is especially applied to legitimize the bio-security standard of the closed system of poultry raising. Accordingly free grazing duck farming is categorized as a low standard, while the farming system has been designated as abnormal or harmful. It is thus necessary to be controlled and changed. In order for quality standardization, all kinds of poultry should be kept in the closed warehouses. In fact the recommended system has provided a greater chance for poultry industry to grasp benefits by using their monopoly on production inputs and know-how.

The study also shows that even though farmers in the free grazing duck farming system have been manipulated by state policy on Avian Influenza, both individuals and groups can develop strategies and actions to deal with the dominating discourse.

At individual level, farmers have partly applied some measures regarding the control of Avian Influenza. Instead of using aggressive method or confrontation, farmers reject the state power via the strategy of infrapolitic which includes ignorance towards government rules and regulations.

Meanwhile, at group level, farmers have strongly initiated a new social movement for stronger negotiation. Through massive mobilization and constructive dialogue with provincial and national authorities, groups of farmers call for policy change and new measures on Avian Influenza while opposing the appropriation of closed system of poultry industry.

In addition, farmers present different opinions on Avian Influenza. The counter discourse says government develops solutions on the basis of epidemiological science, while neglect other concern aspects. Different to the government claim, farmers speak out through public media that free grazing duck farming is a harmful system or the cause of the epidemic . On the other hand, it is a traditional Thai way that helps to balance ecological system. Moreover, duck egg production from free grazing duck farming widely operating in areas of the river basin has integrated various economic activities and stakeholders. Local duck rising has nurtured the fair-trade that people in the industry are able to share equal benefits. Particularly duck producers can reduce production cost on feeding by using wastes from rice farms. At the same time, rice farmers can also earn more from farm rental and benefit from the eco-friendly pest management through duck raising in their fields.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ทบทวนงานศึกษาและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	4
1.3.1 แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse analysis)	4
1.3.2 การสร้างความหลากหลายของการดำรงชีพ (Livelihood Diversification)	6
1.3.3 การต่อรอง (Negotiations)	11
1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา	15
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย	16
1.5.1 หน่วยการวิเคราะห์	16
1.5.2 วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	16
1.6 ขอบเขตและพื้นที่ศึกษา	19
1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	20
1.8 ระยะเวลาในการศึกษา	20
1.9 เนื้อหาของวิทยานิพนธ์โดยสังเขป	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 ความซับซ้อนหลากหลายของระบบนิเวศน์ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ	22
2.1 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของการทำนาและการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง ราบลุ่มแม่น้ำ	22
2.2 การปรับโครงสร้างภาคชนบท การเกิดขึ้นของหมู่บ้านชาวนา และ การสร้างยุทธศาสตร์การดำรงชีพของครัวเรือนชาวนาในพื้นที่ ภาคเหนือตอนล่าง	28
2.3 การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งในฐานะยุทธศาสตร์การดำรงชีพของครัวเรือน ชาวนาไร่ที่คืนทำกิน	37
2.4 สรุป	47
บทที่ 3 เครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ซับซ้อนของการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	48
3.1 ยุทธวิธีการปรับตัวที่แตกต่างหลากหลายของครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	48
3.2 เครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนบนการผลิตเป็ดไข่ไล่ทุ่ง	56
3.2.1 “ระบบลูกเล้า”: ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าคนกลางและเกษตรกร	56
3.2.2 การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจระหว่างเกษตรกร กับเจ้าของที่ดิน	62
3.3 พลวัตของการต่อรองในการดำรงชีพของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	69
3.4 สรุป	73
บทที่ 4 วาทกรรม “ไข่หวัดนก”	74
4.1 อำนาจ/ความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่: กระบวนการทำให้การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง กลายมาเป็นประเด็นที่ต้องถูกศึกษา/ควบคุม/ตรวจตรา	76
4.2 การเปลี่ยนไปสู่มาตรฐานเดียวกันภายใต้แนวคิดการเลี้ยงสัตว์ปีก ในระบบโรงเรือนปิด	87
4.3 ภาคปฏิบัติการณ์ของอำนาจรัฐภายใต้มาตรการควบคุมโรคไข่หวัดนก ในระดับท้องถิ่น	93
4.4 สรุป	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 กลยุทธ์ในการต่อรองของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งต่อวาทกรรม “ไขหัวคนก”	101
5.1 การต่อรองในระดับปัจเจกบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	102
5.1.1 การประนีประนอม/สมยอมกับการครอบงำของอำนาจรัฐ	102
5.1.2 การสร้างกลยุทธ์เพื่อต่อต้านการครอบงำของอำนาจรัฐ ในรูปแบบการเมืองพื้นฐาน	106
5.2 การช่วงชิงสิทธิการเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง: การสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่และการสร้างวาทกรรมต้าน	108
5.2.1 การเผชิญหน้ากับอำนาจรัฐของกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เกิดการผ่อนปรน/ ปรับเปลี่ยนมาตรการของรัฐ	108
5.2.2 การสร้างวาทกรรมต้านเพื่อตอบโต้กับวาทกรรมไขหัวคนก	121
5.3 สรุป	127
 บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา	 129
6.1 ข้อค้นพบจากการศึกษา	130
6.2 นัยต่อการพัฒนาสังคม	134
 บรรณานุกรม	 135
ประวัติผู้เขียน	142

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 แสดงจังหวัดที่มีจำนวนเปิดไขไถ่ทุ่งในปี พ.ศ. 2553 มากที่สุด 5 อันดับแรกของประเทศ	27
2.2 การทำนาในพื้นที่ลุ่ม	40
2.3 รูปแบบหลักของการทำนาในพื้นที่ดอน	41
2.4 การใช้พื้นที่เลี้ยงเปิดไขไถ่ทุ่ง	45
3.1 จำนวนเปิดไขไถ่ทุ่งและการถือครองที่ดินของเกษตรกรในหมู่บ้านนางนา พ.ศ. 2553	49
3.2 ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงเปิดไขไถ่ทุ่งต่อรุ่น (18 เดือน)	68
3.3 รายได้ที่มาจากการเลี้ยงเปิดไขไถ่ทุ่งต่อรุ่น (18 เดือน)	68
4.1 การแบ่งประเภทการเลี้ยงสัตว์ปีกในประเทศไทยตามนิยามของ FAO	85

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	17
2.1 แสดงจำนวนเป็ดระหว่างปี พ.ศ. 2546-2553	26
2.2 แสดงจำนวนเป็ดแยกตามประเภท ปี พ.ศ. 2553	26
2.3 แผนที่สังเขปของหมู่บ้านนางนา	30
2.4 สภาพน้ำท่วมนาข้าวของชาวนาในพื้นที่หมู่บ้านนางนา	40
2.5 ลักษณะการทำนาตลอดทั้งปีของชาวนาในหมู่บ้านนางนา	41
3.1 สัดส่วนครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งในหมู่บ้านนางนา จำแนกตาม การถือครองที่ดินทำกิน	51
3.2 การอนุบาลเป็ดเล็กในโรงเรือน	59
3.3 การฉีดวัคซีนโดยใช้แรงงานในครัวเรือนของเกษตรกร	61
3.4 การเคลื่อนย้ายฝูงเป็ด	64
3.5 เกษตรกรเก็บไข่เป็ดยามรุ่งเช้า	65
3.6 เฝิงพักที่เกษตรกรใช้สำหรับนอนเฝ้าฝูงเป็ดและที่เก็บรวบรวมไข่เป็ด	66
3.7 การกระจายผลผลิตไข่เป็ดของเกษตรกร	70
3.8 ไข่เป็ดที่ถูกรวบรวมมาไว้ที่บ้านของพ่อค้าคนกลาง	71
3.9 ไข่เป็ดที่วางขายในตลาดนัด	72
4.1 การป้องกันควบคุมแก้ไขสถานการณ์โรคไขหวัดนก และการเตรียมพร้อม สำหรับการระบาดของโรคไขหวัดใหญ่ ระดับชาติ	78
4.2 การทำลายฝูงเป็ดไล่ทุ่งของเจ้าหน้าที่รัฐ	80
4.3 แผนที่แสดงการระบาดของโรคไขหวัดนกในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2549	83
4.4 เปรียบเทียบระดับความปลอดภัยทางชีวภาพในรูปแบบการเลี้ยงแบบต่างๆ	86
4.5 การแบ่งพื้นที่ Zoning ของระบาดวิทยา	91
4.6 จุดตรวจระหว่างโซนภาคกลางกับภาคอื่นๆ	92
4.7 การให้ความรู้เรื่องโรคไขหวัดนกในโรงเรียน	95
4.8 การจับกุมเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก	96
5.1 การสำรวจหาเชื้อโรคไขหวัดนกด้วยวิธีการเก็บตัวอย่าง Cloacal swab	103
5.2 การอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพสัตว์แก่เกษตรกร	104

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
5.3 เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรวมตัวประท้วงบริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาล	109
5.4 การแบ่งโซนการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	113
5.5 สมุดประจำตัวฝูงเป็ดไล่ทุ่ง	114
5.6 เกษตรกรแสดงเสื้อยืดที่มีลวดลายที่สื่อให้เห็นว่าการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งเป็น “วิถีไทย”	123
5.7 ตัวอย่างการวางแผนการเคลื่อนย้ายฝูงเป็ดไล่ทุ่งในหนึ่งรอบการผลิต	125